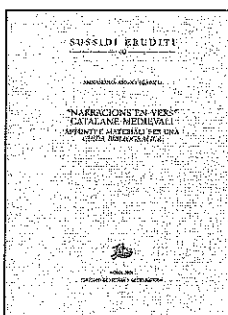

mor cortès i, en canvi, els personatges creats per Martorell busquen satisfer el desig eròtic sense embuts.

En aquest viatge a través del temps, el lector haurà recorregut un itinerari variat i ric. S'hi troba a faltar, però la presència de l'irònic valencià Jaume Roig. Com recorda Soler, és a l'edat mitjana quan neix la cultura escrita en català i dona grans figures literàries, autors que transcendeixen el món de la literatura i les fronteres geogràfiques, com ara Lull, Metge, March i Martorell, i esdevenen pilars de la nostra llengua i la nostra literatura. Per tot plegat, els podem qualificar d'actuals, de clàssics, els nostres clàssics. És en aquest sentit que la nostra edat mitjana hauria estat també daurada.

MONTSE GALI

«Narracions en vers» catalane medievali: Appunti e materiali per una Guida bibliografica Annamaria Annicchiarico

Roma: Edizioni di Storia e Letteratura (Sussidi eruditi, 60), 2003, 98 pp.

El corpus textual de la narrativa catalana medieval en vers sempre ha estat de difícil classificació, sobretot per l'ampli ventall de tipologies que presenta. L'etiqueta adoptada tradicionalment de «narracions en vers»

és un calaix de sastre on es pot encabir gairebé de tot: qualsevol narració, més aviat breu, escrita entre els segles XIV i XV en noves rimades o codolades. Tanmateix, una definició de caràcter tan general no dona compte de l'heterogeneïtat del corpus ni de les nombroses tradicions narratives que engloba, per això la guia bibliogràfica d'Annamaria Annicchiarico —estudiosa de la literatura catalana medieval i editora, entre d'altres textos, del *Fronдино* e *Brisona*— es pot considerar ja d'entrada una eina utilíssima per al lector que vulgui endinsar-se en l'intricat món de les narracions en vers.

De fet, el llibre no es presenta com una guia bibliogràfica, sinó com uns «appunti e materiali per una Guida bibliografica», tal com explica breument l'autora en nota: per exigències didàctiques, s'avança a publicar una secció d'un treball més ampli, una «guia bibliogràfica» de la literatura catalana medieval que, sota la direcció d'Albert Hauf, s'editarà pròximament a Barcelona. El llibre s'obre amb una breu introducció en què es defineixen a grans trets les característiques dels textos que s'agrupen sota el terme «narracions en vers» —amb totes les dificultats que això comporta— i es fa un repàs a les principals aportacions crítiques sobre el tema. Així, es donen les coordenades bàsiques de la narrativa breu en vers en l'àmbit general romànic, caracteritzada en contraposició a l'èpica i al roman, i es remarca la dificultat d'establir classificacions i subdivisions per a uns textos que sovint són hibridacions i encreuaments de tradicions diferents, cosa que permet qualificar-los de gèneres de frontera. Pel que fa a les «narracions en vers» catalanes, s'esmenten els primers treballs sobre la qüestió —el *Repertori* de Massó i Torrents, entre d'altres—, es destaca la importància de la contribució —sempre ingent— de Martí de Riquer i es descriuen estudis més

recents, sobretot els d'Arseni Facheo —imprescindibles— i les importants aportacions d'Isabel Grifoll i de J.M. Ribera Llopis. En definitiva, Annamaria Annicchiarico ens ofereix en aquesta introducció un estat de la qüestió molt complet, però breu i concís alhora: en només una dotzena de pàgines, el lector pot fer-se una idea del panorama general de les narracions en vers catalanes i de les principals aportacions dels estudiosos sobre el tema.

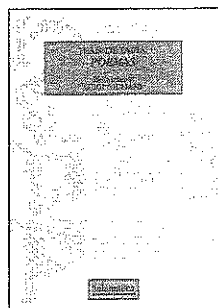
Les narracions es divideixen en tres grups sota etiquetes que l'autora considera merament funcionals: «Narrativa cavalleresco-cortese», «Contes plaents e dintorni» i «L'emergenza dell'attuale: la storia tra realtà e allegoria». El primer grup és el més nombrós, s'hi inclouen tretze textos: *Blandin de Cornualha*, *La Faula* de Guillem de Torroella, *Frayre-de-joy* e *Sor-de-plaser*, *Salut d'amor*, *Història de l'amat Frondino* e de *Brisona*, *Requesta que féu un frare a una monja*, *El déu d'amor caçador*, *Una ventura* de Vicenç Comes, *Conte d'amor*, *Prechs d'amor*, *La dispensació de la Senyora de Moixent*, *La ventura del cavaller n'Huc* e de *Madona* i el *Bendir de dones* de Francesc Moner. El segon grup conté deu narracions: el *Procés de la corona d'aur contra* en *Bertran Tudela* i el *Llibre de fra Bernat* de Francesc de la Via, *El Testament d'en Serradell de Vic*, els *Planys del cavaller Mataró*, la *Disputació d'en Buch ab son cavall*, *El sagristà i la burgesa*, *El procés de les olives*, *Lo somni de Joan Joan* i *La brama dels llauradors de l'horta de València* de Jaume Gassull, i *L'espill* de Jaume Roig. El tercer grup engloba només quatre textos: la *Vesió* de Bernat de So, *La Nau* de Lleonard de Sors, *El planh per la caiguda de Constantinoble* i el *Romanç de l'armada del Soldà contra Rodes* de Francesc Ferrer. La informació bibliogràfica sobre cada narració es dona en forma d'excurs: després d'una descripció general de l'obra (datació, nombre de versos,

tema, etc.), se'n reconstrueix la tradició crítica —indicant sempre entre parèntesis la referència bibliogràfica corresponent en forma abreujada— amb una exposició dels temes i problemes més destacats que s'han plantejat sobre el text, presentant també les línies de recerca i hipòtesis de treball més recents; finalment, s'indiquen les edicions de l'obra. El llibre es clou amb una bibliografia i un índex de noms i d'obres.

A banda de la inclusió en la guia de *L'espill* de Jaume Roig —text que potser caldria tractar a part—, l'única objecció que es pot fer a l'excel·lent treball d'Annunziata Annicchiarico és la parcialitat del corpus que presenta: no s'explica l'omissió d'alguns textos que, segons els principis exposats en la introducció, caldria considerar «narracions en vers» i, per tant, part integrant del corpus la bibliografia del qual es descriu en aquest llibre —em refereixo, bàsicament, a les noves rimades de Jaume March (*Rauser de la vida gaia*, *Debat entre honor e delit* i *Joiosa Garda*) i de Pere March (*Lo compte final*, *Lo mal d'amor* i *L'amès del cavaller*)—. Aquesta parcialitat segurament respon a criteris de planificació generals de la guia bibliogràfica de la qual forma part aquest treball —als quals l'autora al·ludeix en algun cas per explicar determinades qüestions—. De ben segur que l'absència d'aquestes narracions quedarà justificada quan es publiqui l'obra que dirigeix Albert Hauf, una guia que, per la mostra que ens n'ofereix Annunziata Annicchiarico —un treball ben fet, rigorós i concís—, podem deduir que serà de qualitat i que complementarà i ampliarà el panorama bibliogràfic de la literatura catalana medieval. De moment, tothom qui vulgui iniciar-se o perfeccionar-se en el coneixement i l'estudi de les narracions en vers ja pot fer-ho amb el guiatge d'aquest llibre.

MARTA MARFANY

Poemas Juan de Tapia

ed. Luigi Giuliani
Salamanca: Ediciones
Universidad de Salamanca
(Textos recuperados, XXIII),
2004, 137 pp.

Encara són molts els aspectes de les literatures peninsulars antigues mancats d'estudis complets. És el cas de la poesia de *cancionero*, que, tret dels casos excepcionals de Jorge Manrique, el Marquès de Santillana i Juan de Mena, roman encara inaccessible per al públic culte en general. El segle XV espanyol, en efecte, ens ha llegat centenars de poemes, en nombrosos testimonis, però només una minoria ha merescut una edició solvent i ben anotada. La llista dels poemes que ens són ben coneguts és molt breu i no costa gaire de fer: deixant de banda els tres que hem esmentat, només disposem d'edicions acurades d'uns pocs poemes, que han atret l'atenció dels filòlegs per motius ben diversos, que van des de la seva qualitat literària fins al seu interès històric o filològic. Es tracta de Lope de Estúñiga, Gómez Manrique, Antón de Montoro, Carvajal i un o dos casos més. Podem dir, per tant, que tot just hem extret uns granets de sorra d'una pedrera que sembla inesgotable. Donem la benvinguda, doncs, a l'edició aquí ressenyada, perquè amplia el cercle dels poemes selectes que han rebut una atenció monogràfica i, podem dir-ho d'entrada, rigorosa.

Comencem fent una ullada a l'índex, que ens permetrà formar-nos una

idea de l'estructura, ben clàssica, del llibre: un estudi biogràfic examina els problemes històrics i documentals de Tapia; l'estudi textual aborda la tradició manuscrita del poeta; un estudi retòric permet entendre algunes característiques formals de les poesies; l'edició dels textos, amb notes breus i aparat crític, és senzilla i acurada; finalment, abans de la bibliografia, un apèndix permet recollir una selecció de documents d'arxiu, que es presenten convenientment anotats.

La figura de Tapia va sortir a la llum el 1932 gràcies a Francesca Vendrell, qui, en una sèrie d'articles que encara són imprescindibles (en bona mesura perquè ningú més hi ha tornat a treballar a fons), va estudiar el cercle poètic establert a Nàpols entorn de la cort del rei Alfons el Magnànim. En aquests treballs, Vendrell va aprofundir en la biografia de Pedro de Santafé, Juan de Dueñas i Juan de Tapia, l'autor que ara ens ocupa. És ben eloqüent que, setanta anys després, tot just ara aparegui la primera edició crítica d'un d'aquests tres poemes fonamentals, que pertanyen a un cercle d'un interès inqüestionable, tan per la seva relació esporàdica amb l'humanisme i la poesia de Petrarca com pel seu interès purament estètic. L'incitació principal que ens anima a llegir i estudiar Tapia, diguem-ho amb claredat, és el seu interès històric i cultural.

Tapia va néixer segurament a principis del segle XV i va morir després de 1461. Potser va servir de jove a la cort de Castella, però això no ho sabem del cert. Sí que sabem, però, que als anys vint, com van fer molts altres cavallers i funcionaris, va deixar-se seduir pels projectes mediterranis del rei Alfons i des d'aleshores va mantenir-se fidel al monarca i als seus descendents. En efecte, quan Nàpols fou conquerida, Tapia s'hi va instal·lar, va freqüentar la cort, va escriure versos i va guanyar-se la castellanía de Tropea. Aquesta és, bàsicament, tota la infor-